

RESCLAVOS NEL CALENDARIU: EL LLARGATÓN

XUAN PORTA ALLENDE
COLLABORADOR SABENCIA

Los reptiles son un grupu (una clas) mui diversificáu, adaptáu a hábitats de lo más variaio. Los llargatos y llargateses son animales d'esi grupu, y agora qu'entra'l tiempu fríu, lo mesmo qu'otros llacértidos, entamen la dómina de la hibernación en cuevines o requexos del suelu.

El **llagartón**, **llargatón** o **llagartu arnal** (*Timon lepidus*) ye'l mayor de los llagartos d'Asturies, yá que pue algamar los 90 cm de llargor. Ye conocíu tamién pela so capacidá de defensa ente los sos depredadores, llegando incuso a ponese mui gafu ente los perros. Tien una caxada mui poderosa, movilizada por unos músculos tamién poderosos, lo que fai qu'actúe como un cepu al pesllase.

Esta especie tien nos sos llaterales grandes «ocelos» (una especie de manches redondes, d'ehí el so nome castellán de “lagarto ocelado”) y gorgüelos azules, aunque de críes son verdes y prietos con pintes blanques. Los machos son mayores en tamañu que les femes y tienen -como otros saurios - hemipenes (dos penes). La fema pon unos venti güevos. Les críes muden la pelleya nel so crecimiendu y tarden 3 o 4 años n'algamar la madurez sexual. Los machos adultos son territoriales.

Xinta insectos sobremanera, aunque tamién ataca a musgaños, otros llagartos, y fasta los güevos y pollos d'aves. Sicasí, como tolos grandes llagartos, tienen muncha tendencia al fruxivorismu, a comer frutos pequeños. Atópense a vegaes nos ñeros de delles especies d'águiles porque tamién a ellos los garren otros predadores; una manera d'escapar ye dexar el rau como presa, y puede esguilar bien pelos tueros de los árboles.

Ye ún de los llagartos más conocíos de la península Ibérica. N'Asturies quiciabes viva n'hábitats variaos de la mar a les montañes, pero suel tar llocalizáu nel occidente interior y nel oriente caliar, tamién pa la cordalera.

En xeneral, pa los paisanos los llagartos son amigos del home, y avisenlu del averamientu de les culiebres. Pero al llagartón, les tradiciones asturiana y gallega considérenlu mui velenosu. Asina, García Arias tien recoyíu'l dichu «Si te coye'l llagartón, nun oyes misa nin sermón». Amás hai esconxuros pa quitar el mal que supuestamente produz: un tumor en forma de llagartu, según Bouza Brey.

Estes tradiciones nun tienen razón de ser, porque ye un animal ensin peligru y ha de caltene-se'l respetu por estos prestosos reptiles, los mayores saurios de la nuesa fauna.